

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar
Fizikai Kémia és Anyagtudományi Tanszék

Szerkesztette:

SZILÁGYI ANDRÁS

Írta:

**SZILÁGYI ANDRÁS, BÓDISS JÁNOS,
LÁSZLÓ KRISZTINA, SZTRAKA LAJOS**

Lektorálta:

FÁBIÁN ISTVÁN

FIZIKAI KÉMIA LABORATÓRIUMI GYAKORLATOK

Egyetemi tananyag

2011

COPYRIGHT: © 2011-2016, Dr. Szilágyi András, Dr. Bódis János, Dr. László Krisztina, Dr. Sztraka Lajos, BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar Fizikai Kémia és Anyagtudományi Tanszék

LEKTORÁLTA: Dr. Fábíán István, Debreceni Egyetem

KÖZREMŰKÖDÖTT: Gyarmati Benjámín Sándor, Brátánné Mikics Veronika

A szerzők köszönetüket fejezik ki minden kollégának, akik munkájukkal hozzájárultak a jegyzet elkészültéhez.

Creative Commons NonCommercial-NoDerivs 3.0 (CC BY-NC-ND 3.0)

A szerző nevének feltüntetése mellett nem kereskedelmi céllal szabadon másolható, terjeszthető, megjelentethető és előadható, de nem módosítható.

TÁMOGATÁS:

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0028 számú, „Multidiszciplináris, modulrendszerű, digitális tananyagfejlesztés a vegyészmérnöki, biomérnöki és vegyész alapképzésben” című projekt keretében.

KÉSZÜLT: a [Typotex Kiadó](#) gondozásában

FELELŐS VEZETŐ: Votisky Zsuzsa

AZ ELEKTRONIKUS KIADÁST ELŐKÉSZÍTETTE: Némethné Szekeres Erzsébet

ISBN 978-963-279-474-7

KULCSSZAVAK:

fizikai kémia, kolloidika, jegyzőkönyv, egyenes illesztése, hibaszámítás, fázisegyensúly, kalorimetria, reakciókinetika, elektrolitok vezetése, adszorpció, viszkozimetria, mágneses folyadék, polimer gél, jel-zaj viszony.

ÖSSZEFOGLALÁS:

A Fizikai kémia laboratóriumi gyakorlat célja a Fizikai kémia és Kolloidika előadásokon elsajátított elméleti anyag gyakorlása. A tanultak elmélyítése mellett a hallgatók megismerhetik a fizikai kémia és a vele kapcsolatos mérés-technika alapvető kísérleti eljárásait, eszközeit, értékelési módszereit, valamint a hallgatók gyakorlati készsége is fejlődik.

A kétszintű képzésre való áttérés a BME Vegyészmérnöki Karán is átalakította a fizikai kémia laboratóriumi gyakorlat oktatását. Egyrészt a korábbi jegyzet elavult, átalakításra szorult, másrészt a tárgy keretei is szűkebbek lettek. Jelen jegyzet elkészítésénél figyelembe vettünk az új évezredben megjelent kitűnő forrásmunkákat, melyeket az egyes fejezetek végén jelöltünk. Az elektronikus formátum nagy előnye, hogy a megértést segítő animációk, videók kerülhettek a tananyagba. A formátum révén a jegyzet anyaga folyamatosan fejleszthető, bővíthető a felmerült jogos igények és változtatásoknak megfelelően. Ezt a szerzők hosszú távú feladatuknak tekintik.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	HOGYAN KÉSZÍTSÜK EL A JEGYZŐKÖNYVET?	5
1.1.	A fejléc	5
1.2.	Elméleti bevezető	5
1.3.	A mérés leírása, a mérési eredmények	6
1.4.	Kiértékelés.....	6
1.5.	Következtetések, magyarázat, megjegyzések.....	9
1.6.	A jegyzőkönyv vége.....	9
1.7.	Felhasznált és ajánlott irodalom	9
2.	TISZTA FOLYADÉK LÁTSZÓLAGOS PÁROLGÁSHŐJÉNEK MEGHATÁROZÁSA	10
2.1.	Gyakorlat célja	10
2.2.	Bevezetés.....	10
2.3.	Mérőeszköz	12
2.4.	A gyakorlat kivitelezése	14
2.5.	Felhasznált és ajánlott irodalom	15
2.6.	Ellenőrző kérdések	15
3.	FOLYADÉK-FOLYADÉK FÁZISEGYENSÚLY KÉTKOMPONENSŰ RENDSZEREKBE..	17
3.1.	Gyakorlat célja	17
3.2.	Az elegyedés termodinamikai feltételei	17
3.3.	Elegyek és oldatok termodinamikai stabilitása és a szételegyedés	19
3.4.	Folyadék-folyadék fázisdiagramok	21
3.5.	A mérés elve.....	22
3.6.	A gyakorlat kivitelezése	22
3.7.	Felhasznált és ajánlott irodalom	24
3.8.	Ellenőrző kérdések	24
4.	KALORIMETRIA.....	27
4.1.	Elméleti bevezető	27
4.2.	Méréstechnika: a hőmérséklet mérése.....	29
4.3.	A kalorimetria mérőeszközei.....	33
4.4.	Mérési eljárás és számítások	34
4.5.	Felhasznált és ajánlott irodalom	36
4.6.	Ellenőrző kérdések	36
5.	REAKCIÓKINETIKA: REAKCIÓK IONOK KÖZÖTT.....	38
5.1.	A mérés célja.....	38
5.2.	A reakciókinetika fogalma, definíciók	38
5.3.	A reakció rendűségének és sebességi együtthatójának kísérleti meghatározása	39
5.4.	Ionreakciók kinetikája	40
5.5.	A vizsgálandó reakció	41
5.6.	A gyakorlat kivitelezése	43
5.7.	A mérési eredmények értékelése	44
5.8.	Felhasznált és ajánlott irodalom:	45
5.9.	Függelék.....	45
5.10.	Ellenőrző kérdések	46
6.	ELEKTROLITOK VEZETÉSÉNEK MÉRÉSE	48
6.1.	Gyakorlat célja	48
6.2.	Elektrolitoldatok vezetése	48
6.3.	A mérőeszköz.....	53
6.4.	Mérési eljárás és számítások	54
6.5.	Felhasznált és ajánlott irodalom:	55
6.6.	Ellenőrző kérdések	56

7.	ELEKTROKÉMIA: KÉMIAI EGYENSÚLYOK, GALVÁNELEMEK, A NERNST-EGYENLET ÉRVÉNYESSÉGE. ELEKTRÓDKINETIKA, AZ ELEKTRÓDKINETIKA ALAPEGYENLETE, A POLARIZÁCIÓS GÖRBE	57
7.1.	A Nernst-egyenlet érvényességi tartományának meghatározása.....	57
7.2.	Kinhidronelektrod polarizációs görbéjének felvétele.....	64
8.	ADSZORPCIÓ	73
8.1.	Az adszorpció jelensége	73
8.2.	Az adszorpció mennyiségi leírása	73
8.3.	Gázadszorpció	74
8.4.	Adszorpció híg nem-elektrolitokból (Hígoldat-adszorpció).....	81
8.5.	Irodalomjegyzék.....	86
8.6.	Kérdések.....	86
9.	SEMLEGES, LINEÁRIS MAKROMOLEKULÁK MOLEKULATÖMEGÉNEK MEGHATÁROZÁSA	89
9.1.	A gyakorlat célja	89
9.2.	Bevezetés.....	89
9.3.	A viszkozitás mérése	90
9.4.	A gyakorlat kivitelezése	93
9.5.	Irodalom	94
9.6.	Ellenőrző kérdések:	94
10.	MÁGNESES FOLYADÉK ELŐÁLLÍTÁSA, JELLEMZÉSE	96
10.1.	A gyakorlat célja	96
10.2.	Szilárd anyagok mágnessége.....	96
10.3.	Mágneses folyadékok	98
10.4.	Mágneses folyadékok előállítása	98
10.5.	Felületi töltések, zeta-potenciál kialakulása	100
10.6.	Laboratóriumi gyakorlat.....	102
10.7.	Felhasznált, ajánlott irodalom:	104
10.8.	Ellenőrző kérdések:	104
11.	POLIMER GÉLEK DUZZADÁSA, RUGALMASSÁGA.....	105
11.1.	A gyakorlat célja	105
11.2.	Elméleti alapok.....	105
11.3.	Laboratóriumi gyakorlatok.....	112
11.4.	Felhasznált irodalom	112
11.5.	Ellenőrző kérdések	112
12.	JEL-ZAJ VISZONY JAVÍTÁSA SZÁMÍTÓGÉPES MÓDSZEREKKEL.....	114
12.1.	Elméleti alapok.....	114
12.2.	Számítógépes zajszűrési módszerek:.....	117
12.3.	Felhasznált és ajánlott irodalom:	132
12.4.	Ellenőrző kérdések	132
	ÁBRÁK, ANIMÁCIÓK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	133
	Ábrák.....	133
	Animációk	134
	Táblázatok	134
	Videók	135